

UPPSALA KOMMUN
REVISORERNA

2018-08-24

Valnämnden

Kommunfullmäktige för kännedom
Kommunstyrelsen för kännedom

Granskningsrapport ”Valnämndens verksamhet”

KPMG har av Uppsala kommuns revisorer fått i uppdrag att granska valnämndens arbete inför valet 2018. Uppdraget ingår i revisionsplanen för 2018.

Syftet med granskningen har varit att bedöma kommunens förberedelser inför valet, vilken organisation som byggts upp och vilka rutiner och processer som avses att tillämpas.

KPMGs slutsatser är att valnämnden har ett ändamålsenligt, välstrukturerat och ordnat arbets sätt i förberedelserna inför valet.

Mot bakgrund av resultatet av den genomförda granskningen lämnar vi endast rekommendationen att

- snarast uppdatera valnämndens delegeringsförteckning för att överensstämma med den nya kommunallagen.

För kommunrevisionen

Pradip Datta, vice ordförande

Granskning av valnämndens verksamhet

Rapport

Uppsala kommun

KPMG AB

2018-08-24

Antal sidor 8

Uppsala kommun
Granskning av valnämndens verksamhet

2018-08-24

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	2
2	Inledning/bakgrund	2
2.1	Syfte, revisionsfråga och avgränsning	2
2.2	Revisionskriterier	3
2.3	Metod	3
3	Resultat av granskningen	4
3.1	Rättsläget och övergripande beslut	4
3.2	Styrande dokument	5
3.3	Revisionsfrågor	6
3.4	Slutsats och rekommendationer	8

Uppsala kommun
Granskning av valnämndens verksamhet

2018-08-24

1 Sammanfattning

Vi har av Uppsala kommuns revisorer fått i uppdrag att granska valnämndens arbete inför valet 2018. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2018.

Den 9 september 2018 hålls det allmänna val till riksdagen, landstings-/regionfullmäktige samt kommunfullmäktige i Sverige.

Utifrån en demokratisk synpunkt är det viktigt att det finns tillräckliga förutsättningar och tillräckliga resurser för att valen ska kunna genomföras på ett ändamålsenligt och smidigt sätt.

Revisorerna i Uppsala kommun har i samband med sin risk- och väsentlighetsplanering bedömt att en granskning behöver ske avseende hur kommunen arbetar med och förbereder den verksamhet, rutiner och processer som kommer att vara aktuella i samband med valet.

Syftet med projektet är att granska kommunens förberedelser inför valet och vilken organisation som byggts upp och vilka rutiner och processer som ska tillämpas i samband med valet. Ett vidare syfte är att bedöma hur ändamålsenligt arbetet och förberedelserna är.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att valnämnden har ett strukturerat och ordnat arbetssätt för förberedelserna inför valet 2018.

Mot bakgrund av vår granskning rekommenderar vi kommunen att:

— säkerställa att valnämndens delegeringsförteckning uppdateras för att överensstämma med den nya kommunallagen.

2 Inledning/bakgrund

Den 9 september 2018 hålls det allmänna val till riksdagen, landstings-/regionfullmäktige samt kommunfullmäktige i Sverige.

Utifrån en demokratisk synpunkt är det viktigt att det finns tillräckliga förutsättningar och tillräckliga resurser för att valen ska kunna genomföras på ett ändamålsenligt och smidigt sätt.

Revisorerna i Uppsala kommun har i samband med sin risk- och väsentlighetsplanering bedömt att en granskning behöver ske avseende hur kommunen arbetar med och förbereder den verksamhet, rutiner och processer som kommer att vara aktuella i samband med valet.

2.1 Syfte, revisionsfråga och avgränsning

Syftet med projektet är att granska kommunens förberedelser inför valet och vilken organisation som byggts upp och vilka rutiner och processer som ska tillämpas i samband med valet. Ett vidare syfte är att bedöma hur ändamålsenligt arbetet och förberedelserna är.

Följande revisionsfrågor är aktuella:

Uppsala kommun
Granskning av valnämndens verksamhet

2018-08-24

- Det finns en tillräcklig organisation i kommunen för att hantera valet den 9 september 2018.
- Det finns en dokumenterad planering inför valet som kronologiskt beskriver förberedelserna, arbetet i samband med valet samt vad som ska göras efter valet.
- Det finns en ändamålsenlig struktur vad gäller vallokaler i respektive valdistrikt.
- Det finns tillräckligt med röstmottagare i samband med valet.
- Röstmottagarna har erhållit tillräcklig utbildning och information i god tid före valet.

Granskningen riktas in mot det arbete och de förberedelser som görs inför de allmänna valen den 9 september 2018.

2.2 Revisionskriterier

Vi har bedömt om rutinerna uppfyller

- Vallag (2005:837)
- Valförordning (2005:874)
- Kommunallag (2017:725)
- Interna styrdokument

2.3 Metod

Granskningen har genomförts genom:

- Intervjuer med tjänstemän.
- Insamling av relevanta dokument.
- Analyser.
- Skriftlig och muntlig avrapportering.

Uppsala kommun
Granskning av valnämndens verksamhet

2018-08-24

3 Resultat av granskningen

3.1 Rättsläget och övergripande beslut

Uppsala valnämnd är lokal valmyndighet och utser röstmottagare, beslutar om vallokaler, arrangerar förtidsröstning och svarar för den preliminära räkningen av rösterna på valkvällen m.m. Regional valmyndighet är Länsstyrelsen. Länsstyrelsen beslutar om valdistriktsindelningar och svarar för den slutliga sammanräkningen av röster vid val och riksomfattande folkomröstningar. Den centrala förvaltningsmyndigheten för val är Valmyndigheten. Bland Valmyndighetens arbetsuppgifter finns att framställa röstlängder och röstkort, fördela mandat mellan partierna efter valet, ta fram handledningar och utbildning till vägledning för länsstyrelser och valnämnder och att informera väljarna om var, hur och när man röstar.

För genomförandet av förtidsröstningen får valnämnden ett bidrag från staten. Kostnaden för röstningen i de ordinarie valdistrikten finansieras genom kommunbidrag.

Kommunens ansvar som valmyndighet och ansvaret för vallokaler framgår av Vallagen (2005:837)

Vallagen 3 kap. Valmyndigheter m.m.

1 § Det skall finnas en central valmyndighet som har det övergripande ansvaret för frågor om val.

2 § Länsstyrelsen är regional valmyndighet med ansvar i länet för frågor om val och för utbildning av valnämnderna. Lag (2014:301).

3 § I varje kommun ska det finnas en valnämnd, som är lokal valmyndighet med ansvar i kommunen för frågor om val.

Att kommunerna ska se till att det finns lokaler för röstmottagning framgår av 4 kap. 20, 22 och 23 §§. Lag (2014:301).

I val som gäller hela landet ansvarar varje kommun också för att det i kommunen finns röstningslokaler som i fråga om öppethållande, tillgänglighet och lokalisering ger väljarna goda chanser att rösta.

Om en kommun anser att det av särskilda skäl finns behov av att som röstningslokal använda en lokal som inte uppfyller kravet på tillgänglighet, skall saken underställas länsstyrelsen. Kommunen skall ange varför någon annan lokal inte kan användas i stället och vilka åtgärder som kommunen avser att vidta för att komma till rätta med bristen inför senare val. Länsstyrelsen beslutar därefter om kommunen får använda lokalen i fråga för det aktuella valet.

Vallagen 4 kap. Vallokaler

20 § Varje kommun ska se till att det finns lämpliga lokaler som kan användas som vallokaler och som i fråga om lokalisering, tillgänglighet och öppethållande ger väljarna goda möjligheter att rösta.

För varje valdistrikt ska det finnas en vallokal.

En vallokal ska vara tydligt avgränsad och även i övrigt lämpad för ändamålet så att väljare inte hindras eller störs under röstningen. Den ska inte ha anknytning till en viss

Uppsala kommun
Granskning av valnämndens verksamhet

2018-08-24

politisk sammanslutning och den bör inte ha sådan anknytning till en viss religiös sammanslutning eller till ett visst företag som kan påverka väljaren i samband med röstningen. Lag (2014:301).

21 § En vallokal skall vara öppen för röstning

1. vid val till Europaparlamentet: mellan klockan 8.00 och 21.00,
2. vid övriga val: mellan klockan 8.00 och 20.00.

Om väljarna i ett valdistrikt ändå har tillräckligt goda möjligheter att rösta, får kommunen bestämma att de öppettider som sägs i första stycket skall begränsas för en viss vallokal.

En vallokal måste dock alltid vara öppen

1. vid val till Europaparlamentet: minst mellan klockan 9.00 och 13.00 samt mellan klockan 17.00 och 21.00,
2. vid övriga val: minst mellan klockan 9.00 och 13.00 samt mellan klockan 17.00 och 20.00.

Om kommunen avser att begränsa öppethållandet i en vallokal, skall kommunen samråda med länsstyrelsen innan den beslutar i saken. Kommunen skall ange varför den gjort bedömningen att väljarna får tillräckligt goda möjligheter att rösta trots begränsningen.

3.2 Styrande dokument

Reglemente

Valnämnden i Uppsala kommun har ett reglemente, antaget av kommunfullmäktige i december 2017, (§ 172, dnr KSN – 2016-1842). Reglementet anger att valnämnden ansvarar för val i enlighet med bestämmelserna i vallagen (1997:157), kommunallagen (1991:900), lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar samt för opinionsundersökningar eller liknande förfaranden.

Delegeringsförteckning

Vi har inom ramen för granskningen tagit del av valnämndens delegeringsförteckning. Av dokumentet framgår inte när det antogs eller vilken paragraf. Dokumentet innehåller inga uppgifter om hur och när det ska uppdateras.

Vi noterar att delegeringsförteckningen inte är reviderad sedan den nya kommunallagen började gälla den 1 januari 2018. Enligt Uppsala kommun kommer styrande dokument som reglementen och delegeringsförteckningar att revideras i samband med den nya mandatperioden.

Nämnden har även i sina beslut rörande exempelvis val- och röstlokaler delegerat beslutsrätt till presidiet samt enhetschef för nämndadministration

Kommentar

Vi noterar att valnämnden har så väl reglemente som delegeringsförteckning. Delegeringsförteckningen bör uppdateras efter en större lagändring samt innehålla uppgifter om när det senast ska uppdateras samt vem som ansvarar för dokumentet.

Vi rekommenderar valnämnden att säkerställa att valnämndens delegeringsförteckning uppdateras för att överensstämja med den nya kommunallagen.

Uppsala kommun
Granskning av valnämndens verksamhet

2018-08-24

3.3 Revisionsfrågor

3.3.1 Finns en tillräcklig organisation i kommunen för att hantera valet den 9 september?

Valnämnden i Uppsala kommun har ett valkansli knutet till sig bland annat för att hantera nämndens administration. I perioden mellan val består bemanningen som ett minimum av chef samt en nämndsekreterare/valhandläggare. Inför valet utökas bemanningen succesivt och består i nuläget av valansvarig, tillika enhetschef nämndadministration, två valhandläggare på 60 respektive 100 %, en administratör 100 %, vaktmästare 100 % samt från och med 1 augusti en bemanningsansvarig på 100 %. Efter valet kommer viss bemanning att finnas kvar inför EU-valet 2019.

Till valkansliet har ett paraplyprojekt kopplats för att få en bredare organisation. Till paraplyprojektet har säkerhetsenheten, stadsbyggnadsförvaltning samt projektstöd och kommunikation knutits.

Säkerhetsenheten har bland annat tagit fram en risk- och konsekvensanalys inför valet.

Gatukontoret är involverade inför arbetet med valet i frågor kring gatuvästängningar samt beviljande av tillstånd för valstugor.

Paraplyprojektet har avstämningsmöten varannan vecka där nuläget stäms av. Valkansliet sitter samlat och har därmed möjlighet till snabba avstämningar dagligen av de eventuella problem som dyker upp, men har även planerade valavstämningsmöten varje vecka.

Kommentar

Vår bedömning är att kommunens organisation och bemanning av densamma inför valet 2018 är tillräcklig.

Kommunen har knutit flera verksamheter, bland annat säkerhetsavdelningen och stadsbyggnadsförvaltningen, till det övergripande paraplyprojektet inför valet.

3.3.2 Finns en dokumenterad planering inför valet som kronologiskt beskriver förberedelserna, arbetet i samband med valet samt vad som ska göras efter valet?

Valkansliet har tagit fram en checklista över de arbetsuppgifter som behöver utföras inför valet. Checklistan har start- och slutdatum samt ansvarig för varje uppgift. Checklistan är inte efter vad vi kan bedöma en kronologisk beskrivning av de åtgärder som måste vidtas utan mer en förteckning.

Valkansliet har dels tagit fram checklistan, men arbetar även med dokumentation och kartläggning från förra valet samt tar in erfarenheter från ledamöter och ersättare i valnämnden som varit med vid tidigare val.

Staben för kvalitet och utveckling har påbörjat arbete med att processkartlägga arbetet kring valet. Detta som ett led i att överbygga det generationsskifte som har varit på valkansliet, men även som en del av Uppsala kommuns generella arbete med processkartläggning.

Uppsala kommun
Granskning av valnämndens verksamhet

2018-08-24

Kommentar

Valkansliet har inte haft en dokumenterad, kronologisk planering av arbetet inför valet. En grundläggande checklista baserad på tidigare erfarenheter har utgjort bas för planeringen. Vår bedömning är att arbetet har skett på ett strukturerat sätt vilket medfört att kansliet har god kontroll över återstående arbetsuppgifter.

Vi noterar att en processkartläggning av arbetet kommer att utföras efter valet hösten 2018 och kommer att ligga till grund för planeringen av arbetet inför EU-valet våren 2019.

3.3.3 Finns en ändamålsenlig struktur vad gäller vallokaler i respektive valdistrikt?

Enligt vallagen 4 kap 20 § ska varje kommun se till att det finns lämpliga lokaler som kan användas som vallokaler samt att dessa i fråga om lokalisering, tillgänglighet och öppethållande ska ge väljarna goda möjligheter att rösta. Det framgår också att för varje valdistrikt ska det finnas en vallokal.

Valnämnden ska fatta beslut om vilka lokaler och lokaler för förtidsröstning som ska användas vid valen till riksdag, kommun- och landstingsfullmäktige 2018. Länsstyrelsen i Uppsala län har beslutat om 161 valdistrikt för Uppsala kommun. Jämfört med valet 2014 har några valdistrikt slagits samman och några har tillkommit.

Valkansliet uppger att de inför valet 2018 tagit ett omtag kring vallokaler och även i viss utsträckning röstlokaler. Detta beror till viss del på att kommunen lägger större vikt vid den fysiska tillgängligheten jämfört med tidigare val, men även på att vissa lokaler som tidigare använts som vallokaler berörs av ombyggnationer eller ändrade användningsområden. Om det sedan tidigare funnits anmärkningar på en specifik lokal har den granskats ytterligare inför detta val. I bedömningen av fysisk tillgänglighet har kommunledningskontoret tagit stöd av Myndigheten för delaktighets checklista för tillgängliga vallokaler.

Valnämnden har vid ett sammanträde i mars tagit beslut om vallokaler för valet. Då det i vissa valdistrikt var svårt att hitta lämpliga lokaler har presidiet delegerats att fatta beslut om återstående lokaler och, vid behov, justeringar av redan beslutade lokaler.

Kommentar

Vår bedömning är att valnämnden har haft strukturerat arbetssätt för arbetet med att ta fram vallokaler till valet 2018.

3.3.4 Har röstmottagarna erhållit tillräcklig utbildning i god tid innan valet?

Enligt vallagen (*Vallagen 3 kap. § 5*) får endast den röstmottagare som fått sådan utbildning som krävs för uppdraget förordnas som röstmottagare. Valnämnden ska därför ordna utbildningar för samtliga röstmottagare. Sammanlagt planeras 14 utbildningstillfällen för röstmottagare, varav två inriktade på förtidsröstning och ett tillfälle främst riktat till reserver. Valnämnden har vid sitt sammanträde i maj fattat beslut kring utbildningstillfällen för röstmottagare. Utbildningstillfällena ligger nära tidpunkten för valet. Detta är ett medvetet val från valnämndens sida i syfte att utbildningen ska vara så färsk som möjligt för röstmottagarna.

Vid tidpunkten för granskningens genomförande arbetade valkansliet med att ta fram underlag till utbildningen. Utbildningsmaterialet tas fram tillsammans med representanter

Uppsala kommun
Granskning av valnämndens verksamhet

2018-08-24

från valnämnden i en utbildningsgrupp som förbereder utbildningarna och materialet till denna. Vid intervjuer med ansvariga tjänstemän framkommer att valnämndens ledamöter har lång erfarenhet och stort engagemang i sina frågor. Utbildningsmaterialet kommer att utgå från Valmyndighetens utbildningsfilmer för röstmottagare och kompletteras med information och praktiska exempel som är Uppsalaspecifika.

Valnämnden har antagit en inriktning avseende rekrytering och bemanning i vallokaler och röstningslokaler. I denna inriktning anges att de som tjänstgjorde som röstmottagare i valen 2014 kommer att få ett brev, via e-post eller vanligt brev om e-postadress saknas, med en förfrågan om att vara röstmottagare även vid årets val. Då det erfarenhetsmässigt finns ett visst avhopp behöver ett antal röstmottagare nyrekryteras.

Uppsala kommun strävar efter att de som rekryteras som röstmottagare ska spegla hur Uppsalas befolkning ser ut vilket innebär att man kommer att sträva efter en spridd ålders- och könsfördelning samt etnisk bakgrund. Det är även en fördel om personerna kan tala andra språk än svenska som är vanliga i Uppsala kommun.

För att försäkra sig om att väljarna känner starkt förtroende för valprocessen och att valsituationen uppfattas som rättssäker och trygg har kommunen beslutat att kandidater på vissa listor till valbara församlingar inte ska kunna tjänstgöra som röstmottagare.

Kommentar

Vår bedömning är att röstmottagarna kommer att få tillräcklig utbildning i god tid innan valet.

3.4 Slutsats och rekommendationer

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att valnämnden har ett strukturerat och ordnat arbetssätt för förberedelserna inför valet 2018.

Mot bakgrund av vår granskning rekommenderar vi kommunen att:

- säkerställa att valnämndens delegeringsförteckning uppdateras för att överensstämma med den nya kommunallagen.

2018-08-24

KPMG AB

Bo Ädel
Auktoriserad revisor

Jesper Wigh
Certifierad kommunal revisor

Delta dokument har upprättats enbart för i dokumentet angiven uppdragsgivare och är baserat på det särskilda uppdrag som är avtalat mellan KPMG AB och uppdragsgivaren. KPMG AB tar inte ansvar för om andra än uppdragsgivaren använder dokumentet och informationen i dokumentet. Informationen i dokumentet kan bara garanteras vara aktuell vid tidpunkten för publicerandet av detta dokument.